

11b

Diletso, Konele, Kosa.

K34/82

- 1 Diletso tse di litsiwaxo ke tsena, Phalafala, komana, meropa, dinaka, mangwane, morekedi, mathotse, ngwana-modumo, malesapane, sekokoi, sempyerere le botsorwane le kvala.
- Phalafala, ba e fumana phoofolong e ba e bolailexo, leina la yona ba nore ke Phalafala. Ba re xo e bolaya ba ripa lenaka la yona, ke moka ba tiba mothsethse, ka maloko, ba direla xore le utautele, byale ba tie ka lefsika, ke moka mothsethse o tswe, byale ba re kowa nhleng ba thule lesoba, ka mowe lesobeng ba letsa ka xona. Ke moka e fedile, byale e setse xe ba letsa. E letswa ke ba mosate fela le bakxomana, borwa mmotwana. Xe phalafala e lla e re mphababa xoba mpobobo, monna yo mongwe le yo mongwe o swanetse xo theletsa xabotse xore molitsi o re keng, xoba o re pitso ka mosate ka tsatsi le litsexo, xoba sebata-kxomo. Phalafala xe e lla banna dipelo di bohloko ka xobane xa ba tsebe sewe seemerwexo ke yona. Xe motho a ka nore xo kwa a hose byala
- 2 a letsa ke moka ke molato wa kxomo, ka xobane phalafala e a ila xo lla naxeng e sa llele selo.
- Xo byale ka xo hlaba mokxosi, o swanetse xo hlaba o tseba xabotse xo re o hlabela thereso. Monna ba re ke Sirithe Makokoropo, o ile a re a etswa mekxopeng, a fumana meila ya mosate e sme tseleng, e le mathomo a seso a ke a e bona, lesufi e be le setse le swara, byale a makala ka makalo ya xaxwe a hlaba, mokxosi, banna ba metse ya kraufsi le bona ba hlaba mokxosi, xore motho o re sebata-kxomo, byale banna ba kitimela ba swere marumo le mesebe, xe ba fihla ba fumana e le meila, byale ba re, xo yena o bonang a ba supa meila, banna ba ile ba sexa ba re ke setlaela. Lyale ba ile ba mitsa mosate xore e kaba molato e be e le eng, a hlalosa ka xore xa ke tsebe phoofolo e, ke mathomo ke bona, byale ka bona e emisitsee ditsebe, ka re mohlomong ke makatika a batho, byale ke xe ke hlaba mokxosi wa xore sebata-kxomo, morena. Awa monna xa ka a ba le molato.

- 3 Komana di tswa le balobedi, ke dilo tse didulaxo le maxosi fela, bo Ramotwana xa ba dumele xore ba dule natso, ke dilo tsa xo dula le maxosi fela. Komana ba betla moxo, byale mmetli xo swanetse xore xo tle xo betle motho wa naxa e sele, o a e betla ya fela, byale ba kxone ba nyakela selo sa xo e foka, e fukiwa ka madi a motho. Kxosi e nthsa batho ba xo tsama ba nyakela motho xe ba mofumane, ba ripa leleme xore a se ke a kxona xo hlaba mokxosi, byale ba yo bexa kxosi, lona tsatsi lewe kxosi e tla hlaba mokxosi matheko ka moka xore le tsebe xore komana e fedile, byale le hlokomele bana, xo tla na pula e kxolo. Lentsu lena le bolelwa pula e setse e thomile, xo na pula e kxolo e tlatsaxo le meetsana. Mola xona banna ba soma mosomo wa bona, hloxo ya motho e swanetse xo tsena ka xare xa komana, byale ba tsee letlalo la xaxwe ba le bapole molomong wa komana, kowa bangwe ba tswiya kxomo, byale
- 4 ba tsea mokxopa wa kxomo ba bapola ka xodimo xa letlalo la motho, e le xore madi a motho le a kxomo, ba a thsetse xodimo xa komana, ke moka ka moraxo ba e tlatsa letsoku, byale mowe e fedile. Mmetli ba mo putsa ka lesome la dikxomo, ke moka a tloxa, ba sesu ba itiya, ka xobane mmetli wa komana, xa xo rate xore xe ba tiya a be a e kwa. Byale xe mmetli wa komana a tloxile komana e tla ka xae, tsatsi lewe e tlaxo ka xae, pula e ya kxula. Byale mowe yo a sa bonexo ngwana wa xaxwe, o hlaba mokxosi wa xore nna ngwana wa ka xa ke mmone, kxosi e nthsa banna ba xo tsama ba nyakela ngwana, ba tla leka xo nyakela ngwana ka mokxwa o ba ka kxonaxo, xe ba sa mmona ba tla boya xo morena ba re, thobela, xa ra mmona, byale kxosi e tla re ke ile ka le botsa xore le hlokomele bana ba lena, byale mohlomong o tsere ke noka xa ditsebe ke motho, xoba dikxutla-batho. Ke moka mmaxe ngana o lobile. Dikxutla-batho ke barumiwa ba kxosi, balolai ba batho, fela xa xo tsibye xore ba roma ke kxosi, batho ba nore mohlomongwe bona ba se nyakela dihlaro.

K34| 82

5 Le xe ba ka no ba tswara ba kxotla yo mongwe ba ka se ke ba
 bolela xore re rumilwe ke kxosi, kxosi e ka ba lifisa ka mokxwa
 o a rataxo, fela ba tseba xabetse xore mohlang a ba ronaxo kxosi
 e tla ba disa baloi ba tsebana matsiboxong. Byale mohlang komana
 e tsena ka kxoro, banna ka moka ba tllilo robala kxorong, ba lala
 ba tiya komana, xe bo esa kxosi e xakola komana ka kxomo. Komana
 xa e no teiwa fela, e teiwa, mathomong xa selemo, le xe ba loma
 ngwaxa o moswa, le xe bodikana boaloxa, le ka sello sa kxosi.
Meropa, ke ngwanabo komana, fela yona ke e menyana, le xona xe ba
 e betla xa ba e foke, le pula xa ene, ba no e betla babetli ba
 e rekisa bathong ka pudi. Yona kudu ba betla mmoto le morula.
 Le yona e tswa bolobedu. Ba ba pola ka mokxopa wa kxomo e ba
 e hlabilexo botala, ke dititimetso tsa komana, meropa e sona
 le malopc. Fela le yona xe motho a nyaka xo tiya meropa, o
 swanetse xo bexa mosate, xe a ka notiya kandle le xo tsibisa
 kxosi ke molato. Yona xa e na lebaka, lebaka le lengwe le le lengwe
 6 ba tiya, le basadi masokong ba tiya yona.

Dinaka, ke dilo tsa balobedu, di ile tsa tla le monna wa
 boxoloxolo ba re ke kiba. A re xo fihla a ruta batho ba naxa e,
 o ile a thoma ka xo ruta basemanyana, ka xobane ba baxolo e be
 ba sa hlokomele sewe a se bolelaxo. A ba bitsa a ya nabo ka
 nokeng ya lehlakano, byale a re xo fihla a re xo bona ripang
 dihlakano le tlise mono. Ba dira byale, yena mong a di sehla
 ka xo lekana xa tsona, a letsa, byale xe a di feditse a fa
 yo mongwe le yo mongwe ya xaxwe, a ba beyakanya ka xo latelana xa
 dinaka. Lyale a re xo bona le theletse nna, byale xe ke letsa
 ka moraxo yo a letse ka moraxo yo, byale byale, ba ile ba dira byale
 Basemanyana ba kwa eka dia kxabla, ba hlokomela, a ba ruta
 byale xofihlela matsatsi a mantsi, ka moraxo ba di kxona. Lyale
 a re xo bona xe letsatsi le dikela yo mongwe le yo mongwe ke
 hlakane nae bokete, re nyaka xo dumedisa morena, awa ba dumela,
 erile baka la bosexo yaba ba tsena ka kxoro ya mosate, ka kosa ya
 dinaka, ba motse xamoxo le kxoso bathoma xo makala, ba thsaba le
 tswela kandle.

- 7 Yaba Malokwane o fihla xa mokxomana, o re maduma, bana ka dumedisa xo raloka, mokxomana a re a ke dilo mang tse di llaxo ka kxorong, malokwane a re ke dinaka morena. Mokxomana a ya a ba dumedisetsa, awa kxosi ya re xokolile, ba feng malao ba robale ke bosexo ke tla ba bona xosasa. Awa ba robala, erile ba tsosa, ba thoma xo bina, ba bina xofihlela letsatsi le hlaba, basadi le banna xammoxo le masoxa le dikxarebe le bana ka moka ba tla xo lebella. Yaba Malokwane o kitimeia xo tsea moropa, a o tiya mosadi wa Pelomedi a kwa xore o tiya byang, a kitima a ya a tsea moropo a tiya, Malokwane a ya a tsea o mongwe wa ketso a ketsa, yo mongwe a ya a tsea a ketsa. Lyale malokwane a re, awa byale dinaka di lekane balitsi, a thoma xo bina kosa, a nobina meletse ela a xo ba supa xe a sa ba ruta, kosa e kxolo ebe ba e opella Kiba, elexo leina la monna. Kxosi ya makala ya mutsisa xore a dilo tse o di bone kae, a hlaloesetsa morena
- 8 xore ke di fumane bolobedi, awa ke tse dibotse ngwanaka wa dula fela xo tee o ka tsea kxaitsemi. Ba ile ba bina matsatsi a mahlano, kxosi ya ba hlabela kxomo, Malokwane a tsea sebete sa yona se sa le tala, a fa yo mongwe wa ba dinaka, a mo tsenthsa ka xare, bala ba dula fase, a emisa sebete, byale a tsena Malokwane, a tloxa a ya a ripa sebete ka meno a se ja, byale a re, xo yo mongwe le yo mongwe o swanetse xo dira byale, awa ka moka ba ile ba dira byale, xofihlela ba fetsa sebete. Ba apexa nama, ba ja ba laela ba tloxa. Byale Kiba a bona xore xo ruta batho xo boima, a tloxa a ya bolobedi xo rapa babini ba xona. Ka tsatsi le lengwe ba re ba robetse bosexo, ba kwa dinaka di lla mosate, le moropa, ba etswa le ya bona. Lyale Kiba a ya dumedisa xore balobedi ba dumedisa, kxosi ya ba anoxela, ba ba fa malao ba robala. Xosasa ba bona xabotse xore kosa e binwa byang, o binwa ke banna le bakxalabye le masoxana, dikxare di tle tsa xo tiya moropa le xo hlakela kosa. Batho ka moka ba kxobakana ba tla xo bona lepesa. Kxosi ya ba hlabela kxomo tse mpedi, ka moraxo xa matsatsi a phethaxo menwana e mmedi ba laela ba tloxa,

9 byale mowe yo mongwe o bone le xo kwa, batho ba thoma xo ithuta, ba tsana ba hula metsaneng ya mantona le lakxomana, yo mongwe le yo mongwe a ba hlabela sewe a naxo naso, ke moka ba tseba kosa ya lepesa.

Mangwane ba dira ka marapo a dipudi, a tswa maotong a dirope. Hlaloxanyo ya mangwane, e sa le a diya ke potane ka a phuthi, e le xore awe e be e le thailo. Ba a betla, ba nthaa moko ba ja byale, ba re ka kowa fase, ba tiba ka motu, byale ke moka ba letsa. A letsa ke masoboro, le ona xe a letsa a letsa ka molao, wa kwa lengwane le lla mmotong o mongwe o tsebe xore xo letsa sole ya mmoto owe, a sware ke la banyana, byale wa mmoto o mongwe a letsa, yola o tla re xo yola phaxa-eete, yola le yena a re phaxa e ete, ke xore noba yo xo hlakana, ke moka ba otlana ka dikxati, xo fihlela yo mongwe a thsaba, byale mowe sole xo tla ba motho ka o tee, yena ke kxosi ya masoboro, xe a nyaka metsi ba dio ya ba kxa ba mo nwea, xoba ke mpasa, yeno no dula ba pasa ba moia. Selo se

10 sengwe le se sengwe ba swanetse xo bexa yena. Xe mosemanyana a ka tanya dinonyana, sole ya di tsea ya ja, mosemanyana a ya a botsa batswadi, byale batswadi ba omanya sole, ka moswana mosemanyana o tla ya a hlaka madisong, dikxomo xo tla hlwa xo thibela yena a e nosi, le dikxong tsa xo pasa mpasa le metsi a lenaka, a xo kxoxa lebake. Le lesepa sole e ka nonya mowe la dulaxo ke moka o moodisa. Ke moka ngwana yowe a ka se ke a ya a bolela xo batswadi. Mangwane a hlanthaa masoboro byale ka dikxoxo tsa bo mmamokokonope, o re, xe o mongwe o lla, o mongwe o swanetse xo homola, wa lla ke moka e swanetse xo lwa.

Morekedu, ba dira ka lehlakanoa, ba ripa lehlakanoa ke noka, ke moka ba pula lesoba le xo tswela ka kowa le ka kowa, byale ka maraxong xo yona ba thiba ka monwana, byale ba letsa ba thiba ba xoma ba thibolla, byale byale. Le yona e dira ke masoboro.

Mathotse ke dilo tse di tswaxo thsakaneng. Ke mohlare wa mela, byale wa enywa dikenya tsa dithokolotlana, byale ka maxapa

K34/82

11 empa tsona ke tse dinyana. ba di fula ba di thola masoba, ba nthaa dithoro, byale ba lokela mafsika, ba betla diphate tse disese ba di lokela ka masobeng a mathotse, ba foelala byale, phate ka e tee ba foelala mathotse a mahlano, leoto ka le tee le lebana le mathotse a diphate tse nne, maotong ka moka ke diphate tse phethaxo menwana e mmedi, mathotse ke masome a mabedi. Byale xe ba dirile byale ba xokella marala diphateng tsa mathotse, ka ona ba xokella mathotse maotong. Ba bina malopo le lepesa ka ona. Xe ba bina matlapana a ka xare a tiyana a lla.

Matsomana ba nyakela phate ba e fera byale ba nyaka mokxopa ba bapola ka marala, a nyakile xo swana le dikotse, empa ona ke dithetebudi, xo swara xona ba swara byale ka dikotse, ba tiya ka phate, le ka menwana, ela a swerexo ka yona, e mengwe ya soma, byale ka batei ba katara. Matsomana a tswa le Bathoka, ba tiya xe ba bina malopo fela.

12 Dithsela, le tsona e sa le dilo tsa xo tswa le Bathoka. Tsona ba dira ka disuhla, disuhla di tswa dithakeng tsa maraka. Ba dilesetsa tea oma, byale ba di thula byale ka mathotse, ba nthaa dithotse tsa ka xare, ba lokela mafsika, ke moka ba tsea phate ba e lokela. Ba tswara ka yona phate ba sikinya wa kwa a lla, ke moka, a thusana le meropa le matsomana malopong.

Batsorwane ba betla e le phate ya mahlane, ba re kowa ba e betlile, byale ba e kxoba ka theko e nwe, yaba moedi, byale kowa titong, ba no e lesetsa e le kxeleke, byale ba nyakela motato wa xo tata maseka ba o tlemella ka nhleng, ka kowa titong ba phutse lesoba kowa xa xeleke ba fakela phate e thsese ya xo betliwa, byale motato o re xo tloxa ntlheng ke moka ba ya ba tlema mowe phateng ewe ya xo lwelwa. Ke moka xo fedile, byale se a teiwa, ka boditse bya kxomo, bya nyakela phate ba e fera, byale ka borwa byale ba tlemela, maditse. Ba tsea leting ba le hlomela ka ntlheng, wa kwa xe ba tiya leting le duma.

Sempherere, ba dira ka dihlaka-noka ba dira dinaka tse pedi, tse dinyana, ka

13 moraxo ba dira le lengwe la lesoba kamo le kamo, bale ba le safola kamo le kamo le be le makale, byale ba tsea dinaka tsela tse pedi tsela ba di tlema ka lenti, ba tsea lela lehlaka ba le tsenthisa ka xare xa dinaka, ke moka xe ba re ke a letsa, o tla kwa sepyerere.

Fomane ke thaloko ya basemanyana, ba dira ka mohlare o ba rexo ke fumane. Ba huma dinti tsa ona, byale ba ripa e sa le ona, ba o thula lesoba boxare, ke moka ba folela lenti, byale ba tsea lenti menwaneng e mmedi, byale ba hwiditsa xo fihlela lenti le hunapana, byale ba le lesa ba le xoxa, o tla kwa e re fumane.

Kwala e letsiwa ke banna, ba e betla ka mohlare o barexo ke monadi. Pele xa xore ba betle ba huma lenti ba le thsohla, ke moka ba ohla lenti le lesese, ba nyakela mothekxa wa lexukuku xoba wa sexodi se sexolo, xoba lehutuutu,, byale ba apexa, xela a fisa ke moka ba pharola, ba a xopa xabotse. Byale ba besa tswana ba thula lesoba ka mola xa xo hloka mafofa, ba follela lenti lela

14 la xo ohliwa, ka kowa xa mafofa ba tlemella ka titong, byale ba xoxa lefofa ba ya ba tlemella ntlheng. byale ke moka e fedile. Xe ba e letsa ba beya molomo xodimo, ke moka a xoxa ka moya a budula a opela kopelo, wa kwa le re raxe raxe, xe le rialo le okwala kxole, xe le fumane motho yo a kxonaxo le hlomola pelo, le no opela kopelo ka e tee fela.

Dipela ba nyakela lepolanka xoba ba betla phate e byale ka lona. byale ba rula motato, yaba dipapatlela, ba re lepolanka lela ba le thula masoba, ba nyakela dithsipi tse pedi tsa ditlototo, e ngwe thsipi, ba e bexa masobaneng, ba e tlema ka metato, e ngwe e thekxa dipela, yona e swara ke dipela, ba thoma ka xo di tsenthisa kowa thsiping ya xo tlemiwa ka motato. Byale ke moka di fedile byale ba di tiya, ba di tiya ka menwana.

Setontolo ba fumana lehlaka ba le pharola, ba tsea lemeko ba le moma byale ba tiya, wa kwa lepere-pere.

Ditswantswadi, di ralokwa ke banenyana. Xo na le mohlare o mongwe ba re ke matswantswadi, byale ba fula dikenywa tsa yona di omile di byale ka dinawa, ba di bapa xabotse ka dinti, lenti le lengwe

- 15 ba dira ka xodimo le lengwe ka fase, ke moka ba di xokella maotong ke moka ba bina kosa ka tsona. Diletso tsena ke tlaxo xo di hlalosa ka mo fase, ke dikoma tsa Basotho, byale dia ila xore motho a di hlaxise, fela ka baka la xore bana ba bantsi xa ba lolle ke bona xore xo molemo xo nna xore ke di hlalose.
- Ngwana-mudumo, ke koma e e boxaxo ke maxaola mohla ba e-ya xo kxaola mararakanya. Ke lepolanka, ba dira mapolanka a mane, ba a thula masoba ke moka ba folela lenti, byale monna yo mongwe le yo mongwe, a tsea lepolanka ka le tee, bone bya bona ba utama, xa ba utane felo xo tee, yo mongwe kowa yo mongwe kowa, byale byale. Byale tanna ba bangwe ba bitsa maxaola, ba ba apola dipheta, byale ba re xo bona le tla kwa selo se duma, byale le swanetse xo ya xo se swara. Monna o tla hlaba mokxosi, ke moka ngwana-mudumo a duma, a hwiditsa lepolanka ka lenti, xe a dira byale lea duma. Xe a ka re a sa dumisa, bona xore ba kitimela xo yena, owa homotsa, ke moka
- 16 yo a mo latelaxo, wa dumisa, xe ba re ba kitimela wa homotsa, yola wa dumisa, byale byale, xo fihlela ba kitima ba lapa. Monna ya ba kvelaxo bohloko, wa ba botsa xore, ba bangwe le sale le utamile, le tla mo swara, awa xe ba dira byale ba mo swara, ka xobane o lebeletse bala bantsi, ke moka ba ana moroto va bona, xo fedile ba phatlalla ba ya maxae.
- Dixatla-tsa-mphaka ke koma ya banna, e lla mohlang bodikana bo aloxa ba robala kxorong ba tiya komana le meropo, ke mohlang owe bakxalabye ba ba relaxo lcina la mphato wa bona. E lla xape ka lehu la morena, le xe bale ba le kxaufsi le xo aloxa. Ba di dira ka marapo a dikxomo, ba a betla, yaba diphaphathi, ke moka ba nyakela lerala la xo butswa xabotse ke moka ba le phekaxanya, byale ba nyakela le lengwe ba a tlema kxaufsi le molomo. Ke moka xo fedile byale ba letsa, di lla di le tharo, se sengwe ke sa monna, se na le lentau le lexolo, se sengwe ke mosadi, se sengwe ke ngwana.
- Sekokoi ke koma ya banna, ba dira ka lehlakankoka le lexolo la xo lepella. Ba le ripa kamo le kamo, xore lesoba le nyarele

17 ka kowa, xe o tsenthsa phate e nyarela ka kowa. Eyalc ba nyakela letswalo la kxomo, xoba sejelo sa kxoxo, ba di soxa ke moka tsa butswa, ba nyakela motu wa nosi, ba tsea letswalo ba le bapola ka hlocong ya lehlakano, byalc ka motu ba tswarisa letswalo, byale ba thula lesoba xare xa lehlaka, kxaufsi le mola letswalong, ke moka se fedile, byale xe ba letsa letswalo lela le dira mmantserere. Ke koma e bolotsaxo bale.

Naka ya ntwá, e betla ke dingaka, fela e fukiwa le dihlabane mohla wa dira, le xo dula e dula ka mosate. Ba betla ka naka la phoofolo, xoba lerapo. Xe e lla e hlofola batho dipelo, mowe ke xor ba swarane le ka diatla. E letsa ke molaodi wa dira.

Dikosa. Dikosa tsa banna ke tsena, ba di bina ka mphatong, mowe mosadi a sa di bonexo. Otse, bokone, mafemafee, kxaka, moxatoxe letswai, moxobo.

Otse, monlabendi o a ema a hlaba molao, byale ka xore, xo bolla xona le bolotse le aloxile ka re tsela ya lehu ke ewe malobise.

18 Eyalc ba bundi ba amoxela ka xo kobella ba re, e-e, eeee-e, ba diti bona ba hlabella ka xore o-na ee, mmamabolwane o se bole koma pholwana pholwana ngwe re a hlaba, ba dira ba bina, ba tiyana ka dikxati, xe ba bona xore yo mongwe o nyaka xo kobatsa e mongwe, ba re sikoma ke moka ba lesetsana, ke kosa ya masoxana ya xo tiyana, le bakxalabye ba noba ba tiya.

Bokone ena ke kosa ya xo bina ke bakxalabye, le ona masoxana ba e bina, xe ba bundi ba sa tsebe xo opela bokone bya maraka pula lefaletse, ba kxobakanya baditi xore ba epelle xore babundi ba kwe. Ba tsea mekxopa ya dikxomo ba ala ba bina xodimo xa yona, ke kosa e botse kudu, ebile ke yona e kxolo. Xe kxosi e ka ya ka mphatong a fumana xore babundi xa ba e tsebe, o re baditi (banna) kxore (xo kxobakana), xwa e opela bona, ba hloka xo e opela xalotse, o tiya baditi a re ke bona ba sitaxo xo epella, byale ka xo rialo le bana xa le ba ruti. Baditi ba sala ba ruta bana, xore mohlang kxosi e boya xape e fumane ba kxona. Ba e epella ka mokxwa o, mohlabendi o a ema a hlaba molao, byale ka xore, mothsa moxwera

19 owa nkwa, ke re ke ile xo tsoxa e sa le xosasa ka re potokopotoko, ka re kxwedi e setswe kae, ka re kxwedi e setswe sehlake xare mmoto wa maepa. Ke moka babundi ba anoxela, ka xo xobella. Ke yona kosa ya bokone e, babundi ba re e - e - e - a e- baditi O-a o-a o-a-o-a owa cho, ba bangwe ba pelumedi ya xo kxona xo opela le xo hlaba diema, o kwa ba re kowa xa e xa bo mma weno ba piya tsie, tsie se-xongwane, ba xo diba yona nhofa di mahlo. Ba dika le hwile la lopela koma.

Mafemafee, ena ke kopelo, ba no opela fela ba sa bine. Babundi ba re, mafemafee, byale baditi ba re, o he o ya kae, mafemafee, o siya dikxomo naxeng. Byale byale.

Kxaka ke kosa, e binwa ke babundi le bawo elexo basadi ba bona.

Ba e opela ka mludi, ba axile lesaka. Ba bolaya kxaka ba e tswiya ke moka ba tsea mabyane ba fakela ka mokxopeng ke moka ba o hlomela phateng e telele. Byale ba tsea phate ela ya mokxopha wa kxaka, ba e fa moditi, byale xe ba opela ba dikoloxa ba dikoloxa yola wa xo tswara kxaka. Lafelo a kopelo, yola wa xo tswara kxaka ke moka o tla bona sebaka a tswa a thsaba, ke moka ba mo rakisa.

20 Moxatuxe ke kosa ya Baxvera, ba bina xe letsatsi le thoma xo hlaba le xe le dikela. Kosa ya xona ba re, e mo xatuxe e mo xatuxe, e mo xatuxe e mo xatuxe. Byale byale, xe ba thoma e nge, ba ba honotsa ela ka moludi, ke moka ba thoma e nge kosa, ba re, mokotswaxo tsatsi, morwa marungwana, e tsatsi we, mokotswaxo tsatsi morwa marungwana, e tsatsi we. Byale byale. Ya mo letsatsi le dikela ba re, ke mohlabendi o re, selela le ya ya, ba bangwe ba ba re, o o, selela le ya ya, o o, le ya mapirimo, o o, selela le ya ya ba re, selela le ya ya. Ke moka e fedile. Xa ba bine ke kopelo.

Tswai kosa ena leina la yona le lengwe ba re ke setebe. E binwa mohlang koma e tla tsoxaxo e hlaxa (xo aloxa). Babundi ba roba mahlare ba kxobakana felo xo tee, ba kwatamile ka matolo,

- 21 banna ba dira lefiri. Byale mohlalabendi o hlaba molao wa xore, kuwe-kuwe matebele xa ranku di hwile di fedile xo eetse nku tsa mosate, dingwe ke makoboxathamo, diphele ke matotisa polo a bo re tswai, byale tabundi ba re o tswai-we, banna ba fela ba re a bo re tswai. A bo re tswai, o tswai-we, a-a bo re tswai o tswai-we, byale byale. Byale banna ba bina ba dikoloxa babundi, byale ba mephato o monyana, a ke re mephatho ena, makxolwa a ile xo aloxa ka moraxo, ya ba mangana, ka moraxo yaba maxasa ka moraxo ya ba madikwa. Byale xe ba bina kosa e, makxolwa le mangana le meroto e e ka xodimo xa bona, ba bina ba lukoloxile, diatla tsa bona ba di sumisa ka mokxwa o a rataxo, byale maxasa ona a lema dinaka (xo emisa matsoxo) byale madikwa ba dira dinakorotswana, ke xore xo tsea diatla tse pedi ba di bexa phatleng, byale menwana e mmedi ya etsa dinaka tsa pudi. Kosa ena e kotse xaxolo, xe mephato e menyana e ka xana xo dira mowe ba bolelaxo, awa xa xo belaeetse e mongwe ba tla bolaya. Xa ba tiyane ka dikxati la lwa ka melamo le mapara, xe yo mongwe a ka bolaya yo mongwe xa xo na molato, ba e bina kxole le xae, empa basadi ba hlapetsa ba e bona.

22

Mathisiri ena ke kosa ya banenyana. Ba xokelle ditwantswadi maotong, byale ba tiya meropa, ba e opela ka tsela e, mathisiri selwe lehufa, mokete o rata mang, xe a mo rata o mo swara ka letsoxo, a re ke sa mo rate a itseng motswala ke ngwana rakxadi re alaxo lexoxo ra robala. Xe a sa mo rate o re ke isa kae sepa-lexolo, sepa-lexolo mmampyerere.

Dipepetlwana. Le yona e sa le kosa ya banenyana. Ba tiya meropa le yona, ba xokeletse ditwantswadi, ba e opela ka xore, e le we-banyana, we le le we, e le we - banyana, we lele we, byale byale. Ba axile lesaka xo tsena ka ba babedi ba bina, xe ba lapile ba etswa xo tsena ba hangwe, byale byale xo fihlela ba enela, ba letsa dimpyerere, meriri ya bona xa se mokamo ke leforo, ba tswere nabole le dintepa. E botse kudu, xe e furane ngwana wa xo kxona xo bina, le xona a bile a kxanthesa leforo la xaxwe, ba tla

23 mo rufa kudu, mmaxwe le yena o tla fumana a thabile, le xe a be a sa kxone xo bina ka baka la ngwana wa xaxwe o be a kxona e tla no re ba ba mo tsebaxo ba nore a e byale mmaxwe o be a sa kxone. Ngwana-matlou. Ena ke kosa ya banna le basadi ya morula.

Mohlabendi o re, kxurumulla kxurumetsa ngwana-matlou, ke moka basadi le banna ba amoxela ka xore re a nwa ke wa dikxomo basaa Re a nwa ke ba dikxomo basaa, banna ba re, o-ha e-e o-ha e-e. Byale byale xo ema motho ka o tee a bina, a retekanya ka mokxowa o a ka kxonaxo.

Xa bo malome. Ke kosa ya byala bya sekxonyana, bya xo nwewa ka ntlo. Ba re xo nwa mafello ba bina yona, ba e opela ka tsela e, xa bo malome wa sesadi ka lebala ka tla, ke ile nka se tle, ke moka mohlabendi o nore, ke ile nka se tle, ka lebala ka lebala ka tla, ke ile nka se tle, ka lebala ka tla, byale byale. Xa ba bine ba apere mathotse xoba dithewantswadi.

24 Manthsexele ena ke kosa e binwaxo ke banna xo epella basadi, ke kosa ya makxere. Makxere ke byala bya difoie xa bo hlakane le mabele, ba no fula difoie ke moka ba di pyatlela ka xare xa pitsa ke moka ba di lesetsa tsa hela, ka moraxo, ke moka ba di soxa xore di tswe metsi a rantsi, byale ba t sea motlhotlo ba tlhotla wa fumana e noba metsi a matalana, empa lehobe lona le le xona. Byale ke moka bo fedile bo a nwewa, bo boxale kudu, xe motho a ka re a enwa byona a se ke a nwa la mpana palexa, o ka nyela marukxwe, ba bantsi ba dula ba e-nya ba robetse. Kosa ena ba ebina ka bontsi, fela xo opelwa xa yona ba hlabakanya diema, byale ka xe ba re dumela serite makokoropo, o be o le ngwana e botse wa sinyala, sekokonyane se xolle mahlong, byale byale diema tsa manthsexele konyana ntepa ya kxomo xa e ntwanele, ba duletse ba epela sewe mohlabendi a se bolelaxo.

Dikopelo, maina a tsona ke a, alele, selelle, awilele, nwanabo mene homola, kxabo ba dikana, xo tsoxa xo tsoxa re ya dihlong, lekxaesa, lesokxo-lesokxo, kxwerere naese mafefo, makxwapeng, mmangwale a bo motha, ka hwetsana ba feditse, kwekwee, sekxekxee se ntlong.

25 Alele. Alele, a-e-le-le-le-le morwa ditedu, bo matla ka xo ja, morwa ditedu, bo matla ka xo kokobetsa ditedu, a-le-le a-e-le-le-le-le, morwa ditedu, bo matla ka xo ja, morwa ditedu, bo matla ka xo kokobetsa ditedu. Byale byale. Ke kopelo ya xo roxa banna, ka xobane dilo ka moka tsa xo apexwa ba no bona ba eja ba sa kwa mosomo.

Selelle. Selelle selelle, sa motho wa botswa, selelle, sa motho wa botswa, byale byale. Ke kopelo ya xo hlaxola, xe yo mongwe a sa kxone xo hlaxola ka byako ba mo siela tema.

Awilele. Mohlabendi o re, awilele oka-oka byale bontsi bya batho ba mo etsisa mowe a bolelaxo. Awilele oka-oka, ka re ke thsela morola tsa makatsa, ka re ke thsela sedukwi tsa ntlholla, awilele oka-oka, ka re ke swara lethari, oka-oka ka swara hloxo ya ngwana. Byale byale kopelo e ke ya xo hlabelana diema.

26 Ngwana. Ena ke kopelo ya xo homotsa bana. Ba re a-e-u-we u-we, ngwanabo nme homola, ka re homola wa xana, ke sa yo xo epela merepa merepa ke makxolo waxwe, makxolo waxwe wa sesadi. Ke xore xe ngwana a lla ka maatla moledi o direla xore mokxekolo wa motse a mo tsee a mo tsee a mo homotse ka xo mo mamisa letswele, o tla noba a mo noka, empa mekxato e sa tswe, ke ona morepa wa sesadi.

Kxabo badikana. Ke kopelo e e epelaxo ke babundi. Ba re, kxabo badikana e hee ke moka ba re e-e-e, o-o-o, e-e-e ohoo-ho, o kowa xae xato maweno, e-e-e, o ba peya tsie tsie sexongwane, e-e-e, o baxodi ba yona phofa dimahlong. Byale byale a hlatakanya diema ka mokxwa o a kxonaxo ka ona.

Xo tsoxa xo tsoxa. Ke kopelo ya badikana, ya xo tsebisa baapeedi xore xosasa ba tla tsoxela xo tsoma. Ba re, xo tsoxa xo tsoxa re ya dihlolong, ke mohlabendi byale babundi bona ba re ya e-e-e e-e-e xo tsoxa xo tsoxa re ya dihlolong, ya e-e-e e-e-e, xo tsoxa xo tsoxa re ya dihlolong, ya e-e-e e-e-e, byale byale.

Lesokxo-lesokxo. Ena ke kopelo ya Baxwera ya xo robala. Ba re lesokxo-lesokxo, morwa tholotowe lesokxo-lesokxo morwa tholotowe lesokxo-lesokxo, ke kopelo ya ka morotong, xe ba epella ka yona tsela e, ba tlosa dihlokwa meleng le maserella.

- 27 Kxwerere. Ke kopelo ya badikana ya xo robala, ba re kxwerere mase mafefo, o e lale mase mafefo, kxwerere mase mafefo, bopape ba ntipa polo, e e lale e se mafefo. Byale byale.
- Makxwapeng. Ena ke kopelo ya monna yo mongwe wa xa Mohlabane, o be a tsama a opela dinaxeng ka moka le xa Mamabolo le Moletse o be a fihla. Xe a tsena motseng o re, makxwapeng a re kokoulane, makxwapeng a re kokoulane, a tswere diphate tse pedi a di tianya, byale ba mo rufa ka ditlolo le mabele.
- Mangwale. Kopelo ena ke ya dingwetsi ya mo ba bokaboka. Ba re, mangwale wa bo mothsa a rie xae, sebokaboke, mangwale e a bokaboke, sebokaboke, mangwale wa bo mothsa a bokabokee, sebokaboke. Byale byale. Sekxukxi. Byale ena kopelo ke ya mo a tsene ka ntlong ngwetsa na. Basadi ba motse ba kxobakana lapeng, mowe ngwetsi a tsenexo ka xona, ba epela kopelo e, sekxikxi se ntlong, pelo ya kxope a e we xe, sekxikxi se ntlong pelo ya kxope a e we xe.
- 28 Ka hwetsana ba feditse. Ke kopelo ya mabyala a Sekxonyana. Ba re, ka hwetsana ba feditse ba nthela dikxari, ka hwetsana ba feditse ba nthela dikxari.
- Kweekwee. Le yona e sa le kopelo ya mabyala a sekxonyana, xe ba bangwe ba kile ba nwa byala ba mokona, byale lehono ba bona xe yena a enwa byale ba mo sexisa. Ba e opela ka xore kweekwee le bona mo ke swere, le isitse diatla ka nthaxo, kwee-kwee le bona mo ke swere, k le isitse diatla ka nthaxo.
- Mopudu. Ke kopelo ya molao, mohlabendi o re, badikana badikana mopudu moso, ba dumetsi ba re mopudu moso. Badikana badikana mopudu moso, mopudu moso, mopudu moso moso ka solla, moso ka solla, moso ka solla ka solla kxwahla, ka solla kxwahla, xodimo sefala mafihla-fihla, xodimo sefala mafihla-fihla, a xo fihli motho, a xo fihli motho, xo fihla botsatsi, xo fihla botsatsi, tsatsi le kxwedi, tsatsi le kxwedi, moxolo ke mang, moxolo ke mang, moxolo ke kxwedi, moxolo ke kxwedi, morwa marungwane, morwa marungwane tsekee.

END 7/4.